

Thema's die op korte termijn zouden moeten worden opgepakt om te werken aan herstel en perspectief. Een verzoek aan het kabinet om het gemeenten mogelijk te maken hun rol te nemen in deze fase na de Covid-19 crisis.

De VNG heeft diverse gesprekken gevoerd met gemeenten en andere relevante stakeholders om in kaart te brengen welke thema's en onderwerpen belangrijk zijn voor een nationale herstelagenda als het gaat om herstel en perspectief na corona. Op basis van deze input is een lijst opgesteld met tien aandachtspunten, die hieronder te lezen zijn. Deze lijst kan ook aan gemeenten inspiratie bieden bij het ontwikkelen van post-covid-19 (herstel)plannen.

1. **Investeer in bestaanszekerheid:** een context creëren waarin iedereen *permanent kansen* krijgt, vanuit onderwijs, een eerlijk inkomen en de mogelijkheid om gezonde keuzes te maken. Als gevolg van de coronacrisis ligt nieuwe armoede op de loer.
2. **Werk aan een post-corona arbeidsmarktagenda:** meer dan ooit zijn *omscholing* en leven lang ontwikkelen van belang, en lokale van *werk-naar-werk* trajecten. Het is belangrijk om ook in crisistijd een inclusieve arbeidsmarkt na te streven en ervoor te zorgen dat mensen die het voor de crisis moeilijk hadden op de arbeidsmarkt het nu niet nog moeilijker krijgen en nog minder kansen krijgen. Jongeren moeten hier speciale aandacht bij krijgen, want die worden op alle fronten geraakt (studieschulden, wonen, flexbanen).
3. **Zorg voor kwetsbare groepen en sociale cohesie:** corona heeft een groot effect gehad op groepen die toch al kwetsbaar waren, maar in het bijzonder ook op *arbeidsmigranten, statushouders, mensen met een arbeidsbeperking, dak- en thuislozen, jongeren en zzp'ers*. Als gevolg van de crisis is er bovendien vaak minder ondersteuning geweest voor deze groepen (zie toename wachtrijen GGZ). Ook zien we dat *cultuur, verenigingen* en *buurthuizen* onder druk staan (door de lange lockdown, door minder vrijwilligers, enorme afname sponsorgelden MKB), die juist een belangrijke rol spelen in sociale cohesie.
4. **Investeer in leefbaarheid in de fysieke ruimte:** als gevolg van corona is er ook een versnelling ontstaan in de leegstand in kernen en centra; dit leidt tot verloedering en creëert kansen voor ondermijnende praktijken. Het is daarom van belang om te *investeren in groene en leefbare kernen en centra*. Hierbij is het ook van belang om breder te kijken naar de woonopgave, de stikstof-problematiek en verduurzaming.
5. **Pak economisch herstel en transitie gebiedsgericht, integraal en duurzaam aan.** De economie moet een impuls krijgen om een crisis te voorkomen. De *energietransitie* en *woningbouw* bieden kansen om mensen op te leiden en om te scholen naar duurzame banen voor de toekomst.
6. **Werk aan veiligheid en inclusie bij digitalisering:** het online werken is enorm toegenomen, net als de afhankelijkheid van gegevensuitwisseling en het maatschappelijk verkeer is steeds vaker digitaal. De noodzaak om daarbij extra aandacht te hebben voor het *beveiligen van data en gegevens* daarmee ook. Er is tijdens de coronacrisis een enorme toename waar te nemen in de digitale criminaliteit. Ook is het voor sommige groepen moeilijker om mee te komen in de digitalisering van de samenleving, waaronder ouderen, laaggeletterden en mensen met een beperking. Zorg ervoor dat er aandacht is voor *digitale inclusie* van deze groepen.
7. **Blijf steun en vertrouwen geven op de korte, maar ook langere termijn:** continuering (van wellicht meer gerichte *steunpakketten* en gefaseerde en verantwoorde afbouw, zelfs voor de langere termijn. Richt de *uitvoerende instanties* als belastingdienst hierop in (ondersteunen i.p.v. ter verantwoording roepen).
8. **Herstel vertrouwen in de overheid:** de overheid is er voor de inwoners, niet andersom. Dit vraagt om menselijk contact. Geef aandacht aan het *dalend vertrouwen* in de overheid en *ondersteun* de *uitvoerende* en *verantwoordelijke* instanties en overheden (gemeenten, GGD'en) die vaak grote bezuinigingsrondes hebben doorgemaakt, waardoor de grote verwachtingen niet waar te maken zijn. Daarnaast is het belangrijk om stil te staan bij de maatschappelijke onrust en polarisatie die is ontstaan in de Nederlandse samenleving, en die door de uitbraak van COVID-19 zichtbaarder is geworden. Dit gaat mede ten koste van het vertrouwen in de overheid. Er is zorg over de impact van verharding van de omgangsvormen op de openbare orde in Nederland, soms uitmondend in gewelddadigheden, bedreigingen en vernielingen. En er is behoefte aan het ontwikkelen van meer handvatten voor overheidsop treden tegen onrust in de samenleving, waar sociale media door de verspreiding van mis- en

desinformatie en complottheorieën een nieuwe werkelijkheid vormen en snelle escalatie in de hand werken. Voldoende (structurele) financiële middelen voor gemeenten zijn hiervoor nodig.

9. **Redeneer vanuit brede-welvaartsperspectief (niet alleen economisch perspectief)**

10. **Zorg ervoor dat het preventiebeleid, inclusief gezondheidsbevordering en -bescherming, zich kan verbreden en verdiepen en inclusief en effectief is voor alle Nederlanders.** Zorg dat er bij preventie voldoende aandacht kan zijn voor de mentale gezondheid en de sociale en fysieke leefomgeving van mensen.

Disclaimer

Lokaal en regionaal niveau meest geschikt: goede interbestuurlijke en financiële verhoudingen zijn van essentieel belang. Veel van de grote opgaven variëren per gebied in intensiteit en impact. Daarom is het van belang dat gemeenten en regio's ruimte krijgen om dat te doen wat bij hen het meest urgent is; zij hebben daar immers het meeste zicht op. Dit vraagt om interbestuurlijke verhoudingen waarbij vertrouwen voorop staat.

Voor gemeenten is het daarbij wel van cruciaal belang dat zij in staat worden gesteld te handelen. Daarvoor is nodig dat de financiële basis op orde wordt gebracht, zodat zij niet volledig gericht hoeven te zijn op het dichten van de tekorten in de jeugdzorg. Als dit niet gebeurt, wordt het voor gemeenten erg ingewikkeld om substantieel bij te kunnen dragen aan herstel en transitie.

Specifieke uitwerking van de hoofdlijnen

(NB: nummering correspondeert met wat hierboven staat)

Opgave	Uitwerking
Werk maken van bestaanszekerheid en kansengelijkheid (1, 9)	<p>Gerichte actie op korte termijn is mogelijk voor verschillende doelgroepen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Meer (structureel) geld voor actief arbeidsmarktbeleid door gemeenten (cf. WRR analyse over actief arbeidsmarktbeleid). Door opgelopen bezuinigingen is er vaak geen geld om mensen (in de bijstand of nug) via langer durende trajecten aan werk te helpen. Creëer situaties om van sector naar sector te gaan. Ontschot middelen van UWV en gemeenten om eenduidigheid voor werkgevers te stimuleren (vgl. Regionale Mobiliteitsteams). • Pleeg extra inzet voor mensen met afstand tot arbeidsmarkt door o.a. sociaal ontwikkelbedrijven (SER-rapport/initiatief CDA/SP). • Creëer stageplaatsen en startersbanen voor jongeren. • Versterk heroriëntatieprogramma voor ZZP'ers (vallen nu buiten alle regelingen) en werk tegelijkertijd aan het verdienvermogen van zzp'ers via scholing e.d. Behoud daarnaast de goede elementen van de huidige regelingen om ook in de toekomst een TOZO-achtig vangnet te kunnen bieden aan zzp'ers. • Stimuleer matching vraag/aanbod over sectoren heen via RMT's. • Start modernisering Participatiewet, zodat werken loont en mensen niet de dupe wordt om aan de slag te gaan. <p>Bestaanszekerheid is voor veel mensen niet zeker. Naast werkstimulans is actie nodig door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zorg dat inkomenspositie van minima feitelijk toereikend wordt (instrumenten: verhoging minimumloon, verhogen sociaal minimum, heroverweging afschaffen dubbele heffingskorting in bijstand, herziening toeslagen systeem). • Verleng de opschorting van de kostendelersnorm tot 27 jaar (voorkomen thuisloosheid) of schaf die voor deze groep af. • Werken moet lonen, maak het mogelijk dat mensen bijverdienen in de bijstand zonder dat dat leidt tot opbouw van schulden en betalingsachterstanden. • Geef gemeenten meer mogelijkheden om bepaalde groepen categorale bijstand te verlenen. • Structurele aanpak laaggeletterdheid, gezien de problemen die dat kan opleveren in relatie tot gezondheid, wonen, werken, maatschappelijke participatie.
Aandacht voor human capital agenda (2, 9)	<ul style="list-style-type: none"> • Neem de adviezen over van Commissie Borstlap: o.a. structurele aanpak van LLO en inzet intersectorale mobiliteit. • Stel middelen voor menselijk kapitaal ontschot per regio structureel beschikbaar (nu ruim 40 regelingen met incidentele middelen vanuit 5 departementen). • Maak LLO een vast onderdeel van (Rijks-) innovatie- en investeringsprogramma's.

Opgave	Uitwerking
Versterking positie jongeren , die veel te lijden hebben onder de coronacrisis (1, 2, 3, 9)	<ul style="list-style-type: none"> Dicht de tekorten in de jeugdzorg en verbeter de jeugdzorg op korte termijn. Geef gemeenten en onderwijs gezamenlijk opdracht t.b.v. plannen mentale weerbaarheid (tegenaan van verkokerde plannen en gebrek aan samenwerking). Zorg dat financiële prikkels zo staan dat domeinen van jeugd, gemeente en onderwijs eenvoudig kunnen samenwerken en geld kunnen inzetten waar het nodig is. Voer als Rijk en gemeenten en samenleving – naast meer geld voor jeugdhulp – een gezamenlijk (normatief) debat over wat nodig is om opdrijvende, stuwende krachten te keren (tegenaan van situatie waarin iedere jongere in (dure) jeugdzorg zit en meer overlaten aan samenleving zelf).
Preventie (gezondheid, welzijn en sociale cohesie) (1, 3, 9, 10)	<ul style="list-style-type: none"> Maak serieus en snel werk van een preventie-infrastructuur met voldoende budget en een (wettelijke) stimulans (bij voorkeur regionaal ingevuld). Zorg vooral voor extra handjes bij gemeenten, bijvoorbeeld via in te zetten vouchers. Stimuleer de samenwerking tussen medisch en sociaal domein, tussen nulde, eerste en tweede lijn. Zorg dat baten in het ene domein ten goede kunnen komen van het andere (als gemeenten preventief mensen uit WLZ houden, dan moet dat als communicerende vaten uit de vrijgekomen WLZ gelden kunnen komen; dat is winst voor zowel staatsportemonnee als inwoners). Zet in op schuldenvoorkomen en sneller verhelpen tbv gezondheidsbevordering. Maak ondersteuning mogelijk voor (wijk)verenigingen, buurthuizen en andere lokale initiatieven; deze vervullen een belangrijke rol in het bijdragen aan sociale cohesie, maar hebben teruglopende ledenaantallen, minder vrijwilligers en minder sponsorinkomsten van het MKB. Zorg dat er naast fysieke gezondheid ook meer inzet wordt geplaatst op mentale gezondheid.
Gebiedsgericht werken (3, 4, 5, 9)	<ul style="list-style-type: none"> Investeer structureel in kwetsbare gebieden. Niet alleen in de stedelijke manifestgebieden! (ook in perifere kernen vindt stapeling van problemen plaats). Geen inhoudelijke, departementale rijksprogramma's, maar intersectorale (financiële) ondersteuning zodat lokaal, regionaal de keuzes kunnen worden gemaakt.
Wonen (4, 5)	<ul style="list-style-type: none"> Pak de bouwopgave -750.000 à 1 miljoen woningen voor 2030- met spoed aan. Dat is een enorme economische stimulans; zorg er ook voor dat dit duurzaam en groen gebeurt. Middelen voor de onrendabele top zijn hiervoor nodig. Bouw niet alleen nieuwe woonwijken, maar kom met programma om huidige leegstand van panden aan te pakken (coronacrisis heeft dit extra bevorderd), waarbij speciale aandacht moet zijn voor de samenwerking tussen politie, gemeenten en verhuurders om ondermijning tegen te gaan. Zorg voor voldoende starterswoningen zodat starters weer de mogelijkheid hebben om een huis te kopen.
Energietransitie	<ul style="list-style-type: none"> De energietransitie is een grote kans om de economie toekomstbestendig te maken. Investeer in verduurzaming en ook in relevante opleidingen en omscholingstrajecten van beroepsbevolking werkzaam in industrie en woningbouw.
Faciliteren regionaal economische ontwikkeling (4, 5)	<ul style="list-style-type: none"> Zet Europees herstellfonds (RRF) in om uitvoering te geven aan de NLse economische herstelagenda (herstel en transformatie) zodat duurzaam herstel in de regio kan plaatsvinden. Geen stand-alone projectencarrousel! Faciliteer regionaal-economische ontwikkeling door rijksmiddelen ontkokerd beschikbaar te maken voor maatschappelijke en transitie opgaven. Hanteer de adviezen Commissie Ter Haar (IBFV) als randvoorwaarden voor interbestuurlijke samenwerking voor economisch herstel zodat herstelaanpakken aansluiten op de kracht en opgaven van de regio.
Vitale/leefbare binnencentra (steden en kernen) (4, 9)	<ul style="list-style-type: none"> Richt een nationaal programma of fonds in voor transformatie en vernieuwing voor binnensteden- en kernen en om te werken aan nieuwe financiële arrangementen die o.a. partnerschap van private (vastgoed-) sector stimuleren. Aandacht nodig voor behoud basisvoorzieningenniveau voor gemeentelijke centra om leefbaar en vitaal te blijven. Aantrekkelijke binnencentra van belang voor vestigingsklimaat en aantrekken/ behouden van werkgevers en (toekomstige) werknemers. Aandacht voor ondermijning. Kom met een concreet herstelplan voor de culturele sector en stel hier middelen voor beschikbaar (zowel nationaal, als lokaal).
Aandacht voor breed MKB (4, 7, 9)	<ul style="list-style-type: none"> Steun breed MKB (goed voor >70% van regionale werkgelegenheid) om crisis door te komen en aan te sluiten op de toekomstige economie en duurzaam verdienvermogen. Zorg ervoor dat het MKB de in de coronacrisis opgebouwde schuldenlast niet lange tijd mee hoeft te dragen. Bundel regionaal aanbod en stimuleringsmaatregelen om maatwerk te kunnen inzetten voor de MKB ondernemer. Nu meerdere loketten. Stimuleer en ondersteun het MKB bij het ontwikkelen van verdienmodellen in de uitvoering van transitieopgaven (klimaat, energie, circulair, digitalisering).

Opgave	Uitwerking
Herstellen vertrouwen in de overheid en financiële en bestuurlijke verhoudingen (8)	Zorg voor regelgeving en herstelambities die getoetst zijn op uitvoerbaarheid en gebruiksvriendelijkheid voor gemeenten, burgers en bedrijven op lokaal niveau. Zorg dat de uitvoerende instanties van de rijksoverheid oog hebben voor de menselijke maat. Implementeer de wet op decentraal bestuur, waarbij de taken die decentraal worden neergelegd corresponderen met de middelen die daarvoor worden vrijgemaakt.

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93
info@vng.nl

juni 2021

[vng.nl](https://www.vng.nl)